

## Dünyada Hava Kargo Taşımacılığı Pazarı ve Türkiye'nin Yeri

**Bilal AKOĞLU**

[orcid.org/0000-0003-3815-0090](https://orcid.org/0000-0003-3815-0090)

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi

Istanbul Commerce University, Master Student

[bilal\\_akoglu@hotmail.com](mailto:bilal_akoglu@hotmail.com)

**Yahya FİDAN**

[orcid.org/0000-0002-5012-3629](https://orcid.org/0000-0002-5012-3629)

Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Prof. Dr., Istanbul Commerce University, Faculty of Business

[yfidan@ticaret.edu.tr](mailto:yfidan@ticaret.edu.tr)

### Öz

19. yüzyılın başında insanoğlunun kontrol edebildiği, motorlu uçaklar hayatımıza girmiştir. Yaklaşık bu 100 yıllık süreçte gelişen teknoloji, değişen ihtiyaçlar ve hizmet çeşitliliği havacılık sektörünü doğrudan etkilemiştir. Küresel pazarda güçlü uçak üreticileri doğmuş, uluslararası alanda büyük havayolu şirketleri hizmet vermeye başlamış ve ticarete yön veren yoğun havalimanları hayatımıza girmiştir.

Hava kargo taşımacılığının diğer taşıma modlarına göre daha az riskli ve hızlı olması, çabuk bozulabilir, güncel ticari değere sahip ürünlerin taşınabilmesi sektörün ülkeler arası büyümesine olanak tanımıştır. Dünya ekonomisine ciddi anlamda katkı sağlayarak doğrudan yada dolaylı olarak diğer sektörleri de olumlu yönde

etkilemesine yol açmıştır. Özellikle son yıllarda Türkiye' nin hava kargo alanında yaptığı yatırımlar hava kargo kapasitesinde ciddi oranda artış göstermiş ve buda milli havayolu şirketlerini olumlu yönde etkilemiştir.

Bu çalışmada Dünya hava kargo taşımacılığı sektörü incelenmiş ve Türkiye' nin artan kapasitesinin sektördeki yeri belirtilmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Hava Kargo, Havayolu Taşımacılığı, Lojistik

#### ABSTRACT

At the beginning of the 19th century, motor planes, which human beings can control, have entered our lives. The technology, changing needs and diversity of services in this 100-year period directly affected the aviation industry. Powerful aircraft manufacturers were born in the global market, large airline companies started to serve internationally, and busy airports that steer trade entered our lives.

The fact that air cargo transportation is less risky and fast compared to other modes of transport, can be disrupted quickly, and products with current commercial value can be transported across the country. By making a serious contribution to the world economy, it has directly or indirectly affected other sectors positively. Especially in recent years, Turkey's air cargo area of his investment has increased

significantly in air cargo capacity and pruning has a positive impact on the national airline.

This study examines the world air cargo transport sector and Turkey's place in the sector of the increased capacity is indicated.

**Keywords:** Air Cargo, Air Transportation, Logistics

## GİRİŞ

Lojistik insanın yaşayabilmesi için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılar. Bu anlamda lojistik hayat gibidir denir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda insanın kendisi, ürün ya da hizmetler en uygun koşullarda, sağlıklı bir şekilde yer değiştirme/sunulma ihtiyacı gösterir. Bu anlamdaki lojistik faaliyetler büyük çoğunlukla uluslararası ticaretin bir gereği olduğu gibi zaman zaman da insani yardım çalışmalarını da içermektedir. Taşıdığı avantajlar nedeniyle bazı ürünlerin lojistiğinde havayolu taşımacılığı olmazsa olmaz olup en hızlı ve güvenilir hizmeti veren taşıma modu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tercih edilen taşıma modu günümüz koşullarına uygun olmalıdır. Her taşıma modunun avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Üçte biri kara parçası olan dünyamızın dörtte üçünün su ile kaplı olması hava lojistiği için herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Aynı zamanda hava taşımacılığı geliştirmekte olan teknolojinin sunduğu en modern lojistik şeklidir. Lojistiğin günümüzdeki işleyişinde "hız" her zamankinden önemli hale gelmiştir (Demirbilek, Öz, & Fidan, 2018). Bu önem, lojistiğe konu olan ürünlerin değerinin yüksekliği, ürüne olan ihtiyacın şiddeti, ürünün

gerekli olduğu zamanın aciliyetine göre daha da önemli hale gelmektedir.

Havayolu taşımacılığında genellikle çabuk bozulabilen, değeri yüksek, hızlı ve güvenli bir şekilde taşınması zorunlu olan ürünler öncelikli olarak yer almaktadır. En uzak mesafelere ulaşabilen insani yardım, taze gıda ve öncelikli hammadde tedariki en hızlı şekilde havayolu taşımacılığı ile gerçekleştirilebilmektedir. Havayolu taşımacılığı diğer modların etkilendiği birçok sınırlamalardan uzaktır.

İnsanoğlu uçmak için tarihte birçok deneme yapmış ve 1903 yılında Wright kardeşler motoru olan ve kontrol edilebilen ilk hava aracı uçuşunu 12 saniyeliğine de olsa gerçekleştirmiştir (Kane, 1990) İşte insanoğlunun kuşlara özenerek başlattığı bu yolculuk önce savaş alanında sonra da ticaret başta olmak üzere her türlü yük ve yolcu taşımacılığı için yayın şekilde kullanılır hale gelmiştir.

Bu süreçte hava kargo taşımacılığının ilk adımı ise 1910 yılında Amerikalılar tarafından denenmiştir. Amerikalı Glenn Curtiss posta çuvalarını 240 km uzaklığa 2.5 saatlik sürede taşımış ve yine bir başka Amerikan şirketi Wright Company 105 km uzaklığa kumaş dükkanı malzemelerini yolcu koltuğu üzerinde transfer etmiştir (Wensveen, 2007).

Havayolu ile kargo taşımacılığı uçmayı başaran insanoğlunun dikkatini çok geç çekmiştir. Yolcu taşımacılığının daha karlı görülmesi profesyonel anlamda kargo taşımacılığının gelişimini geciktirmiştir. 1970 yılında Jumbo jetlerin hayatımıza girmesi, hava kargo taşımacılığında küresel pazarın büyümesi ve hava kargoya olan dikkatin artmasına olanak tanımıştır.

Bu çalışmada dünyada ve Türkiye'de hava kargo pazarının mevcut durumu ve Türkiye'nin bu pazardaki yeri incelenmiştir.

### 1. Havayolu Taşımacılığının Araçları

Havayolu taşımacılığının en önemli aracı kuşkusuz taşımaya uygun uçakların bulunmasıdır. Uçakların tarihsel gelişimi süresince doğası gereği park edecekleri, iniş kalkış yapacakları, yakıt ikmallerini gerçekleştirecekleri, teknolojik ve ticari ihtiyaçlarının karşılanacağı havalimanları gerekmektedir. Havalimanları ve uçakların ihtiyaç döngüsünü yerine getirmesinde etkin bir rolü olan profesyonel bir aracı yani havayolu şirketleri de sürecin sağlıklı ve ticari olarak yönetilmesi için zorunluluk taşımaktadır.

#### 1.1. Uçaklar

Hava kargo taşımacılığı; sadece kargo taşıyan kargo uçakları ve yolcu uçağı kargo bölümünde kargo taşımacılığı yapan yolcu uçakları ile gerçekleştirilmektedir. Uçaklar dar gövde (45 tondan az kapasiteli), orta geniş gövde (40 ila 80 ton arası kapasiteye sahip) ve geniş gövde (80 tondan fazla kapasiteli) olacak şekilde gövde büyüklükleri ve taşıma kapasitelerine göre sınıflandırılmaktadır. Kargo uçakları gerek taşıma kapasiteleri gerekse uzun menzil uçuş yapabilmeleri sayesinde özellikle kıtalararası lojistikte tercih edilmektedir (Çancı, 2009). Bir ürünün deniz aşırı taşınması, zaman sınırı bulunması, yüksek mali ve stratejik değeri olması durumunda uçaklar bu modun olmazsa olmazları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüz havayolu taşımacılığına baktığımızda iki büyük uçak üretim firması dikkat çekmektedir. Amerikan Boeing ve Avrupalı Airbus şirketlerinin ürettikleri uçaklar dünya genelindeki yolcu ve

kargo uçaklarının çoğunluğunu oluşturmaktadır. Boeing 747, 767, 777, Airbus 300,310, 330 serileri uluslararası uçuşlar için önemli kargo kapasiteleri sunmaktadırlar. Geniş gövde filosundaki büyümenin kargo kapasite büyümesine yansıdığını söyleyebiliriz (Popescu, Keskinocak, & al Mutawaly, 2019). Bu kapsamda MD, DC, BAe, Tu, Antonov, Ilyushin kargo uçak tipleri de bazı hava yolu taşıyıcıları tarafından tercih edilmektedir. Tablo 1 dünya genelinde kullanılan uçak tiplerini kargo uçakları taşıma kapasite limitlerine ve büyüklüklerine göre sınıflara ayrılmaktadır (Boeing World Air Cargo Forcast Team, 2018).

**Tablo 1.** Dünya Genelinde Kullanılan Uçak Tipleri

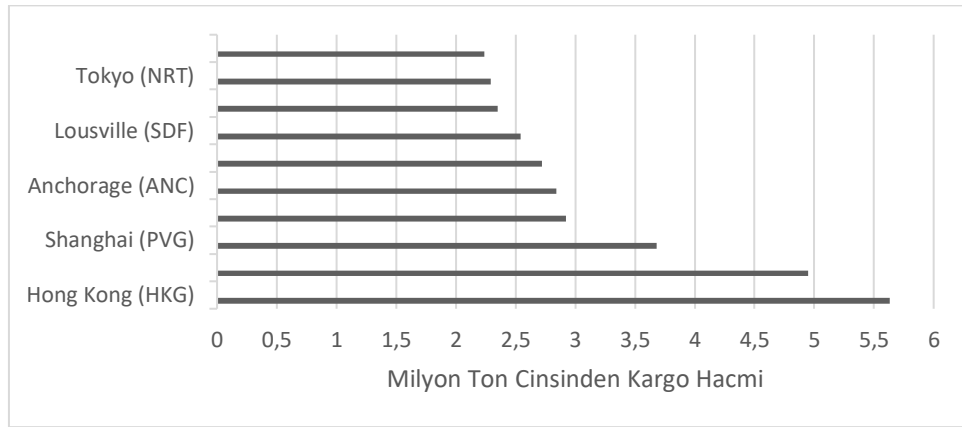
Standart Gövde (< 45 ton)	Orta Genişlikte (40-80 ton)	Büyük (>80)
707	767 serisi	747 serisi
727 serisi	787	777 serisi
737 serisi	A300 serisi	A350
757	A310 serisi	An-124
A320 serisi	A330 serisi	II-96T
BAe 146	DC-10 serisi	MD-11
DC-8 serisi	II-76TD	
DC-9 serisi		
MD-80 serisi		
TU-204		

Kaynak: World Air Cargo Forecast 2018–2037 Boeing

## 1.2. Havalimanları

Hava lojistiğinin gerçekleşebilmesinin önemli araçlarından birisi de kuşkusuz havalimanlarıdır. Dünyadaki en yoğun kargo elleçleme kapasitesine sahip havalimanları Şekil 1'de gösterilmiştir. Asya ülkeleri ve Amerika ağırlıklı olarak en büyük kargo hacimlerine sahiptir. Hong Kong havalimanı 2018 verilerine göre toplamda 5 milyon tondan fazla kargo elleçlemiştir.

**Şekil 1.** Dünya Genelindeki En Büyük Kargo Hacmine Sahip Havalimanları,2018



Kaynak : (Statista, 2020)

Memphis havalimanı 4,5 milyon tona yakın bir kargo elleçlemesi yapmıştır. En çok kargo elleçleme hacmine sahip üçüncü havalimanı olan Şangay Havalimanı 2,5 milyon tonun üzerinde kargo elleçleme hacmine sahiptir. Sonrasında sırasıyla İnçeon, Anchorage, Dubai, Luisville havalimanları 2,5 milyonla 3 milyon ton arasında kargo elleçlemesi hacmine ulaşmışlardır. Son olarak Taipei, Tokyo ve Los Angeles havalimanları 2 milyon tonla 3 milyon ton arasında kargo

elleçleme kapasitesini elde etmişlerdir (*Largest cargo airports worldwide by freight volume 2014-2018, 2020*)

### 1.3. Havayolu Şirketleri

Havayolu şirketleri taşıdıkları kargo tonajı hacminde iç hat ve dış hat olma üzere farklı değerlere sahiptirler. Şekil 2’de görüldüğü üzere hem iç hat hem de dış hat kargo taşıma kapasitelerindeki muazzam payları ile Federal Express toplamda 7,565 milyon ton ile birinci, United Parcel Service ise toplamda 4,755 milyon ton kapasite ile ikinci sırada yer almayı başarmıştır. Emirates Hava Yolları dış hat kargo taşıma kapasitesinde 2,609 milyon ton ile birinci sırada yer bulurken, iç hat taşıma hacmiyle dünya sıralamasında ilk 10 şirket arasında bulunmamaktadır. Buna rağmen Emirates 2609 ton toplam kargo taşıma hacmiyle dünyanın en çok ton kargo taşıma kapasitesini gösteren üçüncü şirket konumundadır. Yine aynı şekilde sadece dış hat kargo taşımacılığı gerçekleştirmiş olan Qatar Hava Yolları 2,362 milyon ton ile toplamda dördüncü, Cathay Pasific Airways 1,828 milyon ton ile toplamda beşinci, China Airlines 1,512 milyon ton ile toplamda yedinci sırada yer almıştır. Korean Air az miktarda iç hat kargo taşımacılığı yapmış olsa da gerçekleştirdiği uluslararası taşımacılığın fazla olması sebebiyle 1,574 milyon ton ile toplamda altıncı sırada bulunmaktadır. Air China toplamda 1,448 milyon ton kargo hacmini eşit paylarda iç hat ve dış hat uçuşlarından elde etmiş ve sekizinci büyük hacme sahip olmuştur. Yine aynı şekilde China Southern Airlines birbirine yakın iç hat ve dış hat kargo taşıma hacmiyle 1,383 milyon ton kapasiteye ulaşmış ve kendine dokuzuncu sırada yer bulmuştur



Şekil 2. Dünyanın En Çok Taşıma Kapasitesine Sahip Hava Yolu Şirketleri

Taşınan Tarifeli Kargo Tonları 2018								
Uluslararası			Yerli			Toplam		
Sıra	Havayolu Şirketi	Milyon-Ton	Sıra	Havayolu Şirketi	Milyon-Ton	Sıra	Havayolu Şirketi	Milyon-Ton
1	Emirates	2,609	1	Federal Express	5,406	1	Federal Express	7,565
2	Qatar Airways	2,262	2	United Parcel Service	3,207	2	United Parcel Service	4,755
3	Federal Express	2,159	3	China Southern Airlines	787	3	Emirates	2,609
4	Cathay Pacific Airways	1,828	4	Air China	731	4	Qatar Airways	2,262
5	United Parcel Service	1,648	5	China Eastern Airlines	508	5	Cathay Pacific Airways	1,828
6	China Airlines	1,512	6	SF Airlines	466	6	Korean Airlines	1,574
7	Korean Airlines	1,510	7	All Nippon Airways	429	7	China Airlines	1,512
8	Turkish Airlines	1,302	8	Atlas Air	390	8	Air China	1,448
9	Singapore Airlines	1,167	9	Air Transport International	383	9	China Southern Airlines	1,383
10	Lutfansa	969	10	Japan Airlines	343	10	Turkish Airlines	1,369

Kaynak: World Air Transport Statistics, 2019

Türk Hava Yolları A.O. uluslararası taşımacılıkta elde ettiği 1,308 milyon ton kargo hacmine iç hat kargo elleçlemesini ekleyerek dünya genelinde en çok kargo hacmine sahip onuncu havayolu şirketi olmayı başarmıştır ( IATA, 2019). Yapılan yatırımlar ve bölgedeki konumu dikkate alındığında bu başarının artarak devam edeceği ifade edilebilir.

## 2. Dünyada Hava Kargo Taşımacılığı

Hava kargo sadece taşımakta olduğu kargo hacmi ile dünya ticaretinin yaklaşık %1' ini karşılarken taşıdığı 6 trilyon dolar kargo değeri ile de dünya ticaretinin %35' ini karşılamaktadır (www.iata.org/en/programs/cargo/sustainability/benefits/). Bu durum hava taşımacılığının hızlı ve güvenli olması ve yine değerli yüklerin

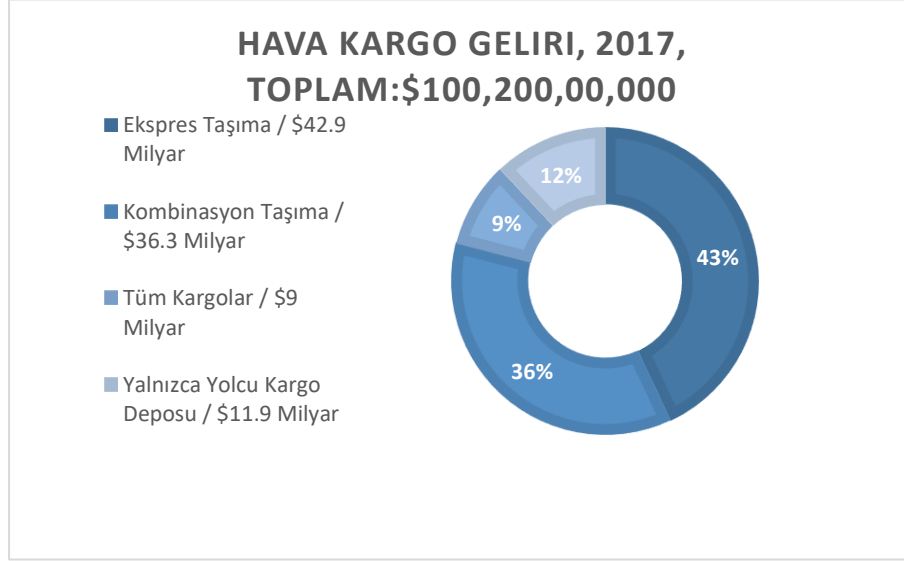
taşınmasında hava taşımacılığının tercih edilme zorunluluğunu göstermektedir.

Havacılık doğrudan ve dolaylı olarak 2016 yılı verilerinde Dünya Gayri Safi Milli Hâsıla Oranına %1.2'lik katkı sağlamıştır ve bu oranın 2036 yılı itibariyle %1.5 olması öngörülmektedir (ACI, CANSO, IATA, ICAO and ICCAIA, 2019)

Dünya genelinde havacılık sektörü 2019 yılı itibariyle; 1.303 havayolu şirketinin 3.759 havalimanında 31.717 den fazla uçakla dünya genelinde etkileşimde olduğu diğer ticari sektörler ile birlikte 18.6 milyon insana iş imkânı, yaklaşık 1 trilyon dolar ekonomik katkı sağlamaktadır ( IATA, 2019).

Şekil 3'te Dünya Genelinde Hava Kargo Geliri gösterilmektedir. Buna göre 2017 yılı hava kargo taşımacılığı toplam geliri 100,2 trilyon dolar olmuştur. Bu gelirin %43'ü 42.9 milyar dolar gelir getiren ekspres (hızlı posta ve mail order taşıması) taşımacılıktan, %36,3' ü 36.3 milyar dolar gelir getiren kombine taşımacılıktan, %9 ile 9.1 milyar dolar gelire denk gelen sadece kargo uçaklarıyla yapılan taşımadan ve %12'lik kısmına denk gelen 11.9 milyar dolar değerinde yolcu uçaklarının kargo bölümlerinde taşınarak elde edilmiştir (Boeing World Air Cargo Forecast Team, 2018).

Şekil 3. Dünya Genelinde Hava Kargo Geliri, 2017



Kaynak: World Air Cargo Forecast 2018–2037, Boeing

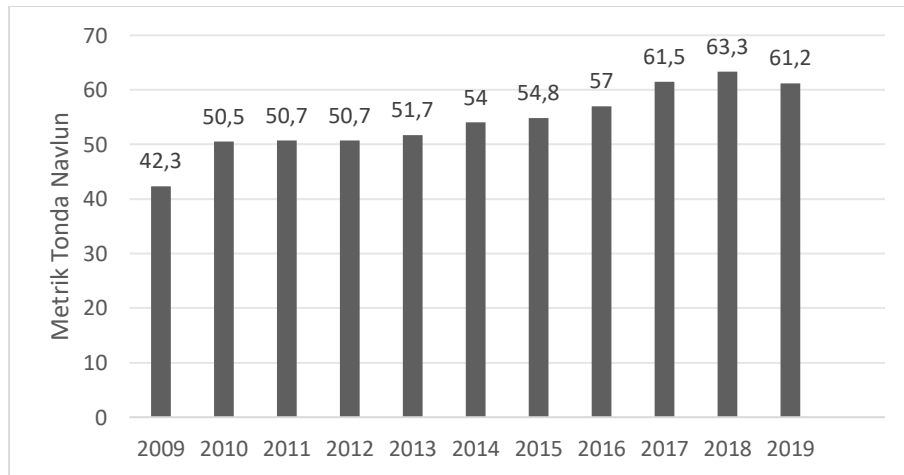
ACI'nın (Airports Council International) 2019 yılında paylaştığı verilere istinaden, 180 ülkedeki 2500 havalimanı arasındaki incelemesinde 250 bin metrik tondan büyük kargo elleçlemesine sahip, 2008 – 2018 yılları arasında kargo trafiğinde en hızlı büyüme gösteren ilk beş havalimanını görüyoruz. Amerika Birleşik Devletleri'nin Cincinnati Havalimanı %41'lik kargo trafiğindeki artış oranı ile dünyada en yüksek büyüme indeksine sahip havalimanı olmuştur. Çin'in Zhengzhou Havalimanı %23,1'lik kargo trafik artışı ile ikinci sırada yer almıştır. Vietnam Hanoi Havalimanı ise %18, Katar Doha Havalimanı %17,3' lük trafik artışları ile bu sıralamada sırasıyla üçüncü ve dördüncü sırada yer almışlardır. Türkiye İstanbul (Atatürk Havalimanı ile beraber) Havalimanı 2008 ve 2018 yılları arasında göstermiş olduğu %13,9'luk kargo trafiğindeki artış miktarı ile dünya genelinde en büyük büyüme başarısına sahip beşinci havalimanı

konumuna gelmiştir (World Annual Traffic Report, 2019 Edition, 2020).

İstanbul Yeni Havalimanı Cargo bölümü inşaatları tamamlanıp, çevredeki diğer havaalanlarından pay almaya başladığında bu durumun daha yükseklere çıkacağı tahmin edilmektedir.

Uluslararası ticarete makro çevresel etkiler; kültürel, ekonomik, siyasi, teknolojik ve doğal faktörler gibi bir işletmenin karşılaşılabileceği kontrol edilemeyen koşullar oluşturma ihtimali her zaman mümkün görünmektedir ( Murphy & Knemeyer, 2017). Bu da tüm taşıma modlarında olduğu gibi hava kargo taşımacılığı kargo elleçleme miktarı ve kargo trafik hızında yıllara göre dağılımda keskin düşüşler ve yükselişler oluşturmaktadır. Nihayet 2020 yılı başı itibariyle tüm dünyayı etkileyen Küresel Pandemi bunun en belirgin örneği olmuştur.

Şekil 3. Dünya Geneli Kargo Trafik Hacmi



Kaynak: (Statista, 2020)

Şekil 4'te de gösterildiği gibi Dünya Geneli Kargo Trafik Hacmi gösterilmektedir. Buna göre hava kargo trafiği, 2008 krizinin üzerine negatif yönde etkilendiği %8,8'lik sert düşüşten sonra, 2009 yılını toplam elleçlenen kargo miktarı 42,3 milyon ton olarak gerçekleştirmiştir. 2010 yılında %19,3 hacim artışı ile 50,5 milyon ton kargo taşınmıştır. 2011 ve 2012 yılları yaklaşık 50,7 milyon ton trafik hacmi ile artış ya da azalış eğimi göstermeden tamamlanmıştır. 2013 yılında tekrar yükselişe geçmiş ve %1,9'luk artış ile 51,7 milyon ton kargo trafik hacmi gerçekleşmiştir. 2014 yılı %4,4 artış, 54 milyon ton kapasite, 2015 yılı %1,4 artış ile 54,8 milyon ton kargo, 2016 yılı %4 artış ve 57 milyon ton kargo, 2017 yılı %7,9 artış ve 61,5 milyon ton kargo, 2018 yılı %3 lük artışla 63,3 milyon ton kargo elleçlemesi gerçekleşmiştir. 2019 yılı itibariyle toplam taşınan kargo yaklaşık %3,3 lük azalma ile 61,2 milyon ton olmuştur. Son 10 yıla bakıldığında Dünya geneli kargo trafik hacmi yaklaşık 9,5 milyon ton artış göstermiştir (Statista, 2020)

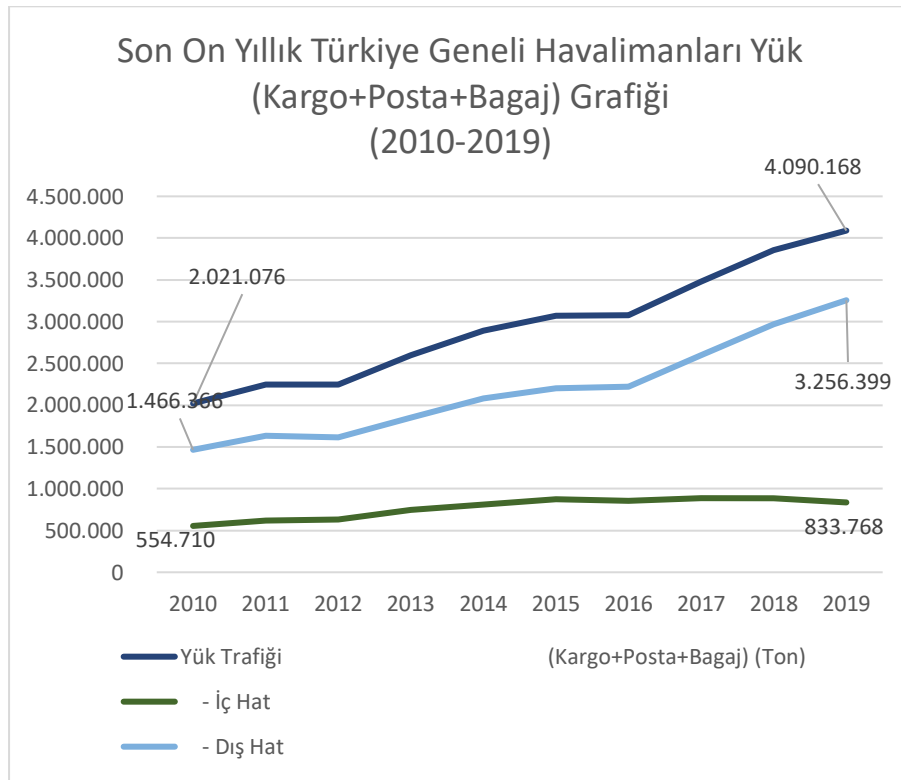
### 3. Türkiye'nin Hava Kargo Pazarındaki Yeri

#### 3.1. Türkiye'deki Havalimanları ve Kargo Kapasitesi

Türkiye 2019 yılı SGHM verilerine göre toplam 56 tane sivil hava trafiği kullanımına açık havaalanı bulunmaktadır. Bunlardan Zafer, Zonguldak Çaycuma, Gazipaşa Alanya, Aydın Çıldır ve İstanbul Havalimanları DHMİ (Devlet Hava Meydanları İşletmesi) denetimli özel şirketler tarafından işletilmektedir. İstanbul Sabiha Gökçen Havaalanı Savunma Sanayi Bakanlığı denetimdeki özel bir şirket tarafından ve Eskişehir Hasan Polatkan Havaalanı da Eskişehir Teknik Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksek Okulu tarafından

işletilmektedir. Geri kalan 49 havaalanı DHMİ tarafından işletilmektedir (DHMI, 2020). Özel şirketlerin havayolu taşımacılığı haricinde havaalanları sektöründe de aktif olması hem devletin yükünü hafifletmekte hem de sivil havacılığın gelişmesine katkı sağlamaktadır.

**Şekil 2.** 2010 - 2019 Yılları Türkiye Geneli Havalimanı Yük Trafikliği

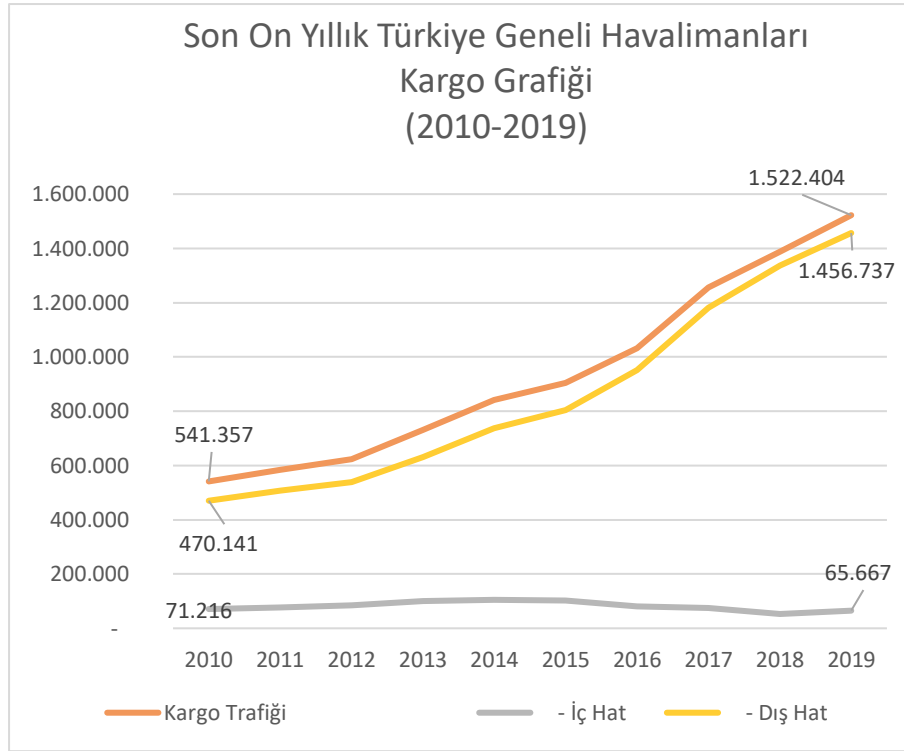


Kaynak: (DHMI, 2020)

Türkiye'deki havaalanları iç ve dış hat kargo, posta ve bagaj taşımacılığında son 10 yıllık süreçte kapasite ve trafik bazlı ciddi değişimler göstermiştir. Şekil 5 de görüldüğü üzere iç hat ve dış hat uçuşları toplamında son on yılda Türkiye geneli havalimanları kargo, posta ve bagajlardan oluşan yük miktarı 2010 yılındaki 2.021.076 ton hacmini yıllık yaklaşık %8,1 artırarak 2019 yılı itibariyle 4.090.168 tona

ulaşmıştır. On yıl öncesine kıyasla %102,4 artış göstermiştir. Dış hat uçuşlarında taşınan yük miktarı 2010 yılında 1.466.366 ton iken yıllık yaklaşık %9,3 artışla 2019 yılı toplam elleçlenen yük miktarı 3.256.399 ton olmuştur. İç hatlarda ise 2010 yılındaki 554.710 ton yük hacmi yılda ortalama %4,6 artışla 2019 da 883.768 ton olmuştur. Son on yıllık süreçte dış hatlarda %122,1 ve iç hatlarda %50,3 büyüme gerçekleşmiştir.

Şekil 6. 2010 - 2019 Yılları Arası Türkiye Geneli Havalimanları Kargo Trafiği



Kaynak: (DHMI, 2020)

Türkiye'deki havalimanları dış hat kargo kapasitesinde ciddi oranda artış göstermiştir. Şekil 6 da gösterildiği gibi Türkiye geneli 2010 ve 2019 yılları arası toplam iç ve dış hat kargo trafiği %181,2 artışla 541.357 ton dan 1.522.404 tona yükselmiştir.

Dış hatlardaki değişim 2010 yılında 470.141 ton iken %209,9 artarak 2019 yılında 1.456.737 ton olmuştur. İç hatlarda ise 2010 yılı trafiği 71.216 tondan %7,8'lik bir düşüşle 2019 yılı itibariyle 65.667 tona gerilemiştir. Dış hat kargo trafiğinde ortalama her yıl %13,4 artış gösterirken, iç hat kargo trafiğinde %0,9 düşüş gözlemlenmiştir. Toplam kargo trafiği ise yıllık olarak %12,2 artmıştır.

Türkiye'deki 2019 yılı verilerine göre 10.000 ton üzerinde kargo elleçlemesine sahip beş havaalanı vardır. İstanbul Havalimanı 590.962 ton, Atatürk Havalimanı 825.495 ton, Sabiha Gökçen Havalimanı 60.048 ton, İzmir Adnan Menderes Havalimanı 16.915 ton ve Ankara Esenboğa Havalimanı 10.815 ton kargo trafiği gerçekleştirmişlerdir (DHMI, 2020). Bu beş havaalanı Türkiye'deki hem yolcu hem de kargo trafiği açısından yoğun bir yıl geride bırakmışken, diğer havaalanları ise daha çok yolcu taşımacılığı trafiğinde yoğunluk yaşamışlardır.

### 3.2. Türkiye'deki Hava Kargo Şirketleri

Kargo ve yük taşımacılığındaki artış, havalimanları ve uçak sayılarındaki artışa ya da kapasite genişlemesine sebep olmuştur. SGHM 2019 yılı faaliyet raporu verilerine göre Türkiye'nin toplam kargo kapasitesi 2.296.450 ton olarak hesaplanmıştır. Türkiye'nin toplam kargo kapasitesi 2003 yılında 302.737 ton iken %659 gibi çok büyük bir oranda artış göstermiştir.

Son yıllarda gelişen ve büyüyen Türkiye kargo kapasitesi, ulusal ölçekte yerli havayolu şirketlerini de etkilemiştir. Ulusal şirketlerimizden; Türk Hava Yolları A.O. 16 adet kargo uçağı ile 1.302.000 ton toplam kargo kapasitesine, MNG Hava Yolları ve Taşımacılık A.Ş. 6 adet kargo uçağı ile 305.000 ton toplam kargo



kapasitesine, ACT Hava Yolları A.Ş. 5 adet kargo uçağı ile 567875 ton toplam kargo kapasitesine ve ULS Hava Yolları Kargo Taşımacılık A.Ş. ise 3 adet kargo uçağı ile toplam 121.575 ton kargo kapasitesine sahip olmuştur (Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2020)

Türkiye'nin 1.522.404 tonluk kargo trafiğinin yaklaşık %90' ı Türk Hava Yolları A.O.' ya aittir. Kargo taşımacılığı sektöründe TURKISH CARGO olarak bilinen bayrak taşıyıcı şirketimiz 2019 yılı dünya genelinde 1.369.000 ton kargo trafiğı ile onuncu sırada yer almıştır (IATA, 2019). Yolcu taşımacılığı alanındaki sektörel başarısını kargo trafiğı ile de artıran şirketin 2020 yılında da kargo hacminin artması beklenmektedir.

Gelişen havacılık sektörü, ülke bazında gerek havalimanları gerekse havayolu şirketlerimizin kapasitelerini artırmasının etkisi ithalat ve ihracat oranlarında etkisini göstermiştir. Türkiye Ticaret Bakanlığı güncel verilerine göre Türkiye'nin 171.579.000 dolarlık 2019 yılı ihracatının 14.448.000 dolar değerindeki %8,4 'lük kısmı hava taşımacılığı ile yapılmıştır. Türkiye'nin 202.704.000 dolar değerindeki toplam ithalatının %14,2 si, yani 28.845.000 dolarlık kısmı yine hava taşımacılığı ile gerçekleştirilmiştir. (Ticaret Bakanlığı, 2020). Havacılığın gelişmesi ülkemizin yakalamış olduğı ivmeyi desteklemektedir ve hava taşımacılığının bu oranlardaki seviyesinin artacağı öngörülmektedir.

### **Sonuç**

Havacılık tarihsel gelişimdeki ilk ticari adımını 1904 yılın Wright kardeşler tarafından atmıştır. Arz ve talep doğduran teknolojiyi etkilemiş ve son 100 yılda 12 saniye havada kalabilen,

birkaç yüz metre uçabilen ve bir veya iki kişinin üzerine binebildiği uçaklar yerlerini yüzlerce insanın seyahat edebildiği, kıtalar arası uçmayı mümkün kılan Jumbo jetler almıştır. Tarihsel süreçte uçaklar ile yolcu taşımacılığının yanında kargo taşımacılığının önemi geç anlaşılmıştır. Dolayısıyla hava yolu ile kargo taşımacılığı yolcu taşımacılığına nispeten daha yavaş ve sonradan gelişme kaydetmiştir.

Uçaklar geliştikçe, havalimanları da kendilerini yenileme ihtiyacında olmuştur. Uçakların iniş kalkış yapabilecekleri pistler, artan uçak sayılarının emniyetli seyir yapabilmeleri için hava trafik kontrol kuleleri, yolcu ve kargo giriş çıkışının yapılabilmesi için daha büyük terminaller ve depolar havaalanları için birer zorunluluk olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

Küresel rekabetin içerisinde hava aracı ve hava terminalleri, havayolu şirketleri tarafından kullanılmış ve desteklenmiştir. Geleceği önceden görebilen, gerekli alt yapı desteğine sahip, stratejik konumlarını iyi kullanan ve uluslararası rekabet ortamına adapte olmuş hava yolu şirketleri bugün dünyada pazarın büyük bir bölümünü ellerinde tutmaktadırlar.

İlk başlarda küçük hacimli ve posta yüklerinin taşınması için tercih edilen hava kargo taşımacılığı bugün yerini genel kargolar ve özel kargolar olmak üzere çeşitli ürün yelpazesine artırmıştır. Dünya geneli toplam kargo taşımacılığının sadece %1' ine denk gelen hacmi hava taşımacılığına ait olsa da taşınan kargo değeri toplamın üçte birinden fazlasına denk gelmektedir. Bunun başlıca sebebi değerli olarak kabul edilen yüklerin hem zaman hem de minimum risk açısından hava yolu ile taşınmasının tercih edilmesidir.

Diğer taşıma modlarına kıyasla daha düşük kapasite de fakat taşınan kargo bazında daha yüksek değere sahip hava taşımacılığı DGSMH' sına katkıda bulunarak yaklaşık 19 milyon insan için iş imkanı sağlamaktadır.

Özellikle e-ticaretin hızlı gelişimi ve artık hız kelimesinin ticaretteki yerinin daha da önemli bir hal alması Dünya geneli havalimanlarının daha fazla kapasiteyle hizmet vermesine ihtiyaç doğurmuştur. Amerika ve Asya ülkelerinin hacimsel anlamda en yoğun kapasiteye sahip olduğu bu sektör için 2018 yılına kadar son on yıllık süreçte en fazla kargo elleçleme büyümesi gösteren havalimanı yaklaşık kapasitesinin yarısı kadar artış gösteren Amerika'nın Cincinnati Havalimanı olmuştur. Türkiye adına bu on yıllık süreçte, Dünya da kargo hareketliliği anlamında en çok büyüme gösteren havaalanları sıralamasında beşinci olan, yaklaşık %13,9'luk büyüme ile Atatürk Havalimanı olmuştur.

Havaalanlarının kargo kapasitelerinin artması, hava yolu şirketlerini de dolaylı olarak etkilemiştir. Dünya geneli havayolu şirketlerine baktığımızda, tıpkı havalimanlarında olduğu üzere Amerika ve Asya ülkelerinin şirketleri pazarda büyük söz sahibi olmuştur. Amerikan Federal Ekspres 2019 yılını yaklaşık 7,5 milyon tonun üzerinde kargo taşıması yaparak geçirmiştir. Ulusal bayrak taşıyıcı şirketimiz Türk Hava Yolları 1,3 milyon ton kargonun üzerinde taşımacılık yaparak 2019 yılı Dünya geneli en çok kargo taşıması yapan şirketler arasında onuncu sırada yer almıştır.

Dünya da hızla gelişen hava kargo taşımacılığı bu pozitif etkisini ülkemizde de hissettirmiştir. Uluslararası havacılık otoritesi

olarak kabul edilen kuruluşların istatistiklerine baktığımızda ülkemiz birçok ulustan daha hızlı ve kararlı bir şekilde büyüme eğilimindedir. Yine aynı şekilde bayrak taşıyıcı şirketimizin her yıl üzerine katlayarak kargo ağını ve kapasitesini artırıyor olması Türk sivil havacılığını da olumlu olarak etkilemektedir.

29 Ekim 2018 de Dünyaya kapılarını açan İstanbul Havalimanı, tüm fazların açılmasından sonra 5,5 milyon ton kargo kapasitesine sahip olacaktır. Bu oran 4,5 milyon kapasiteye sahip Dünyanın en büyük kargo elleçleme hacimli Hong Kong Havalimanının üzerindedir. Gelecek tahminlerimi için, gelişmekte olan ülkemiz için çok büyük bir fırsattır. Ülke ekonomimizin yaklaşık %80' inin yürütüldüğü İstanbul'daki havalimanlarının kargo trafik oranları Türkiye'deki diğer havalimanlarının çok üzerindedir. Deniz taşımacılığının olduğu bölgelerdeki havalimanlarımızın intermodel taşımacılıkla kapasite artırımı fırsatı bulmaları ülke ekonomisi ve kargo trafiği açısından önemli bir adım olacaktır. Ayrıca tüm havalimanlarımızın gerekli teçhizat ve alt yapı desteğiyle modernizasyonuna devam edilmesi hava kargo kapasitemizi artırmamıza destek olacaktır.

### **Kaynakça**

IATA. (2019). *World Air Transport Statistics 2019*. Montreal—Geneva: International Air Transport Association.

Murphy, P., & Knemeyer, A. (2017). *Contemporary Logistics* (12th edition b.). Pearson.

ACI, CANSO, IATA, ICAO and ICCAIA. (2019). *Aviation Benefits Report*. Air Transport Action Group (ATAG).

<https://www.icao.int/sustainability/Documents/AVIATION-BENEFITS-2019-web.pdf> adresinden alındı

Boeing World Air Cargo Forecast Team. (2018). *World Air Cargo Forecast 2018-2037*. Seattle, WA 98124-2207 USA : Boeing Commercial Airplanes.

Çancı, E. (2009). *Uluslararası Taşımacılık Yönetimi*. Vedat Kitapçılık.

Demirbilek, A., Öz, S., & Fidan, Y. (2018). Lojistik Performans Endeksi ve Havayolu Kargo Taşımacılığı İlişkisi: 2007-2016 Türkiye Örneği. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 1(2), 1-24.

DHMI. (2020, 05 01). T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü: <https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/havalimanlarimiz.aspx> adresinden alındı

Kane, R. M. (1990). *Air Transportation* (10 b.). Dubuque, Iowa, ABD: Kendall/Hunt Publishing Company.

*Largest cargo airports worldwide by freight volume 2014-2018*. (2020, 04 23). [statista.com: https://www.statista.com/statistics/270201/freight-volume-of-cargo-airports-worldwide/](https://www.statista.com/statistics/270201/freight-volume-of-cargo-airports-worldwide/) adresinden alındı

Popescu, A., Keskinocak, P., & al Mutawaly, I. (2019). *Network/Service Characteristics". The Air Cargo Industry*. Intermodal Transportation: Moving Freight in a Global Economy.

*Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu*. (2020, 28 04). Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü:

<http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/faaliyet/2019.pdf> adresinden alındı

*Statista*. (2020, 05 05). Air cargo traffic - worldwide volume 2004-2020: <https://www.statista.com/statistics/564668/worldwide-air-cargo-traffic/#statisticContainer> adresinden alındı

*Ticaret Bakanlığı*. (2020, 04 28). Tasima Sekillerine Gore Dis Ticaret: <https://ticaret.gov.tr/data/5d63d89d13b8762f7c43a738/16-Tasima%20Sekillerine%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf> adresinden alındı

Wensveen, J. (2007). *Air Transportation: A Management Perspective* (6 b.). Ashgate.

*World Annual Traffic Report, 2019 Edition*. (2020, 05 10). Airport Council International: [https://aci.aero/wp-content/uploads/2019/10/WATR\\_2019.pdf](https://aci.aero/wp-content/uploads/2019/10/WATR_2019.pdf) adresinden alındı